

КОНОПЛЯ Владіслав Віталійович, солдат, курсант курсу № 1 факультету службово-бойової діяльності, Київський інститут Національної гвардії України
(*м. Київ, Україна*)

КРУК Святослав Васильович, солдат, курсант курсу № 1 факультету службово-бойової діяльності, Київський інститут Національної гвардії України
(*м. Київ, Україна*)

Науковий керівник:

ГРАДЕЦЬКА Наталія Миколаївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри філології та військового перекладу, Київський інститут Національної гвардії України (*м. Київ, Україна*)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У контексті збройної агресії проти України та активної інтеграції у євроатлантичний простір проблема адекватного перекладу військової термінології набуває особливої ваги.

Військова термінологія – це не лише набір спеціальних слів, а система понять, що відображає специфіку управління військами, технічного забезпечення, тактики та стратегії. Її переклад має бути точним, системним і відповідати національним стандартам, оскільки від цього залежить правильне розуміння міжвідомчих документів, наказів і технічних інструкцій.

Нормативною основою для розроблення, унормування та перекладу термінів в Україні є ДСТУ 3966:2000 «Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни», який визначає загальні принципи побудови термінологічних систем, та ДСТУ ISO 704:2010 «Термінологічна робота. Принципи і методи», що регламентує порядок створення і перекладу термінів у різних галузях, зокрема у військовій сфері [1]. Крім того, у сфері стандартизації військової термінології важливе значення має Закон України «Про стандартизацію», який встановлює правові засади діяльності у сфері створення національних стандартів і забезпечує їх відповідність міжнародним нормам.

Військова терміносистема характеризується стабільністю, однозначністю та системністю. Водночас сучасна воєнна лексика активно поповнюється новими запозиченнями з англійської мови, особливо у сфері високотехнологічних систем, розвідки, кібербезпеки та застосування безпілотних літальних апаратів.

Наприклад, такі терміни як *loitering munition* (барражуючий боеприпас), *situational awareness* (усвідомлення ситуації) або *C4ISR* (command, control, communications, computers, intelligence, surveillance and reconnaissance – управління, зв'язок, комп'ютери, розвідка, спостереження і розвідка) потребують урахування не лише буквального значення, але й контексту застосування [2, с. 97].

Основними стратегіями перекладу військової термінології є еквівалентний переклад, калькування, транслітерація (транскрипція) та описовий переклад.

Еквівалентний переклад застосовується, коли існує чіткий відповідник у національній мові: *artillery* – артилерія, *infantry* – піхота. Калькування дає змогу зберегти структурну подібність: *air strike* – повітряний удар, *fire control* – управління вогнем. Транслітерація доречна для нових понять, які не мають усталених аналогів, як-от *drone* – дрон чи *jammer* – глушник. Описовий переклад застосовується для пояснення складних або унікальних понять, наприклад: *stand-down* – наказ про припинення дій і приведення підрозділу у стан відпочинку [3, с. 48].

Вимоги до уніфікації військових термінів визначаються також положеннями ДСТУ 2439-94 «Система стандартизації. Терміни та визначення» який забезпечує єдність тлумачення понять у різних галузях, зокрема у військовій. При перекладі офіційних документів, інструкцій та наказів перекладач має орієнтуватися на чинні нормативні акти Міністерства оборони України, включаючи Наказ Міністерства оборони України № 402 від 26.06.2020 «Про впровадження стандартів НАТО у Збройних Силах України», який передбачає узгодження військової термінології з глосаріями Альянсу [1, с. 5].

Особливу увагу в сучасних умовах заслуговує переклад термінів, пов'язаних з новими видами озброєнь, кіберопераціями та системами управління. Наприклад, терміни *hybrid warfare* (гібридна війна), *electronic warfare* (радіоелектронна боротьба), *situational intelligence* (оперативна обізнаність) активно входять у науковий і нормативний обіг, тому перекладачі повинні дотримуватися узгоджених відповідників, щоб уникати розбіжностей між різними відомствами. Згідно з дослідженнями українських фахівців з перекладознавства, правильне тлумачення таких понять потребує міждисциплінарного підходу, що поєднує знання лінгвістики, права, військової справи та інформаційних технологій [2, с. 84].

Точність перекладу військових термінів має безпосередній вплив на ефективність управління підрозділами, узгодженість дій і безпеку особового складу. Помилки у перекладі можуть призвести до спотворення змісту наказів або неправильного виконання завдань. Тому в Україні все більше уваги приділяється підготовці військових перекладачів відповідно до Порядку підготовки військових фахівців у системі Міністерства оборони України, затвердженого постановами Кабінету Міністрів України, де наголошується на важливості знання міжнародної військової термінології [4, с. 14].

Одним із перспективних напрямів розвитку є створення інтегрованих електронних глосаріїв і баз даних військових термінів, що відповідатимуть

стандартам НАТО. Це дозволить забезпечити одноманітність перекладу, підвищити якість документації та спростити комунікацію між українськими й іноземними військовими структурами. Такі ініціативи активно реалізуються в межах Державної програми розвитку Збройних Сил України до 2035 року, що передбачає гармонізацію термінологічних стандартів із нормами Альянсу.

Отже, переклад військової термінології – це стратегічно важливий процес, який поєднує лінгвістичну точність, професійну компетентність і відповідність національним стандартам. Виконання вимог ДСТУ та законодавства у сфері стандартизації гарантує не лише якість перекладу, але й сприяє інтеграції України в європейську систему безпеки. Розвиток стандартизованої військової терміносистеми є одним із ключових чинників підвищення ефективності оборонного сектору, мовної безпеки та міжнародної взаємодії.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 3966:2000. Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни. Київ : Держстандарт України, 2000.
2. Гуревич В. В. Військова термінологія англійської мови. Навчальний посібник. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2019. С.97.
3. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності. Вінниця : Нова книга, 2013. С. 48.
4. NATO Standardization Office. AAP-06: NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French). Brussels, 2023.